

Caçadors de dark patterns: audita 3 apps que uses cada dia

Auditoria individual de tres apps reals per a detectar dark patterns concrets, seguida d'una posada en comú que construïx un mapa col·lectiu dels patrons més habituals en l'entorn digital de la classe.

DURADA

45 min · 1 sessió (25 min treball individual + 15 min posada en comú + 5 min tancament)

AGRUPAMENT

individual → grup classe

UNITAT 7

Economia personal I: pressupost, estalvi i consum responsable

MATERIALS

- Mòbil o portàtil amb accés a 3 apps o webs que l'alumne use amb freqüència
- Fitxa d'auditoria impresa (una per alumne, amb els cinc dark patterns explicats)
- Pissarra o mural comú per al recompte de la posada en comú
- Captures de pantalla (opcional, per a evidenciar les troballes)

ENCAIX CURRICULAR · **Sabers** Ingresos, gastos y presupuesto personal, Ahorro, objetivos y fondo de emergencia, Interés simple e interés compuesto, Decisiones de compra y consumo informado, El consumidor digital y los derechos del consumidor, Consumo responsable, reparación y economía circular · **Comp. específiques** CE3 · **Comp. clau** CD, CC, CPSAA

Plantejament

Heu après a anomenar cinc dark patterns —forced continuity, roach motel, confirmshaming, drip pricing i misdirection— però saber el nom no servix de res si no els reconeixeu quan els teniu davant. Esta activitat invertix l'ordre habitual de l'aula: en compte que el professor pose els exemples, els busqueu vosaltres a les apps que ja useu. La hipòtesi de partida és que **qualsevol app comercial raonablement gran té almenys un dark pattern detectable en menys de cinc minuts**. Toca comprovar-ho.

Objectius didàctics

- Aplicar el vocabulari dels cinc dark patterns a casos reals de l'entorn digital de l'alumnat.
- Desenvolupar la mirada crítica sobre interfícies que s'usen a diari sense qüestionar.
- Construir un mapa col·lectiu que evidencie patrons comuns entre empreses distintes.
- Connectar el contingut legal de la unitat (LGDCU, RGPD, Digital Services Act) amb l'experiència personal.

Passos

1. Treball individual (25 min)

Cada alumne tria **tres apps o webs** que use amb freqüència. Recomanacions: una de comerç (Amazon, Shein, Temu, Vinted), una de xarxes socials o streaming (Instagram, TikTok, Netflix, Spotify) i una de servici (Glovo, Uber, Bizum, banca en línia, reserves de viatge). Per a cadascuna completa la fitxa:

APP / WEB	DARK PATTERN DETECTAT	ON EL VAS TROBAR (PANTALLA CONCRETA)	A QUI BENEFICIA I A QUI PERJUDICA
-----------	-----------------------	--------------------------------------	-----------------------------------

Regles de la caça:

1. Almenys **un dark pattern per app**. Si no en trobes cap, mira els processos de cancel·lació, les opcions de pagament, els bàners de galetes i els fluxos de subscripció.
2. Descriu el patró en termes concrets: “*el botó Acceptar-ho tot és verd i mesura el doble que Rebutjar-ho tot*”, no “*l'app és manipuladora*”.
3. Si pots, **fes una captura de pantalla** com a prova.
4. Identifica quin dels cinc patrons de la unitat encaixa millor; si creus que és un altre, descriu-lo amb les teues paraules.

2. Posada en comú (15 min)

Construïm un mapa col·lectiu a la pissarra amb dos eixos:

- **Eix vertical:** els cinc dark patterns de la unitat.
- **Eix horitzontal:** les apps que han eixit a la classe.

Cada alumne marca amb una creu cada encreuament que ha detectat. En 15 minuts solen aparèixer dos patrons interessants:

- **Apps repetides** (Instagram, TikTok, Amazon...) acumulen creus de diversos alumnes en distintes caselles: el mateix dark pattern no el veu tothom, però entre tots es cobrix la llista.
- **Patrons repetits:** misdirection i forced continuity solen ser els més encreuats; confirmshaming i roach motel n'ixen menys però generen més debat.

El professor anota en directe dues preguntes que apareixen quasi sempre:

Estos dissenys són il·legals o només molestos?

Per què continuen existint si la Digital Services Act els prohibeix?

3. Tancament (5 min)

Cada alumne escriu al seu quadern **una decisió personal** que prendrà arran de l'activitat. Exemples reals que han aparegut en classes anteriors:

- *Vaig a desactivar la renovació automàtica de la meua subscripció a [X].*
- *Vaig a configurar les galetes en compte d'acceptar-ho tot.*
- *Vaig a revisar les assegurances preseleccionades en comprar bitllets.*

No es tracta de jurar no tornar a usar mai una app, sinó de canviar **un comportament concret** amb coneixement de causa.

Criteris d'avaluació

CRITERI	INSUFICIENT	BÉ	EXCEL·LENT
Identificació correcta del patró	Confon patrons o només diu “manipulació”	Identifica el patró correcte en almenys 2 apps	Identifica patrons correctes en 3 apps i raona per què
Descripció concreta	Descriu en termes vagues	Descriu la pantalla i l'element	Aporta captura i descriu l'asimetria visual amb detall
Connexió legal	No menciona normativa	Relaciona algun cas amb LGDCU o RGPD	Identifica si el patró infringeix DSA, LGDCU o RGPD i per què

Variant: simulació de reclamació

Si en lloc de la caça de patrons vols treballar la **ruta de reclamació**, substituïx l'activitat per una simulació de 45 min amb quatre grups:

- **Grup Consumidor** (3-4 alumnes): han comprat un mòbil en línia per 489 €, ha deixat de carregar als 14 mesos i la botiga es nega a aplicar la garantia al·legant “mal ús”. Preparen reclamació per escrit, full oficial i arguments.
- **Grup Empresa** (3-4 alumnes): assumix el rol del venedor. La seua política comercial és oferir reparació amb càrrec (180 €) o substitució per model inferior. Defén la seua posició amb arguments *aparentment* raonables.
- **Grup OMIC** (2-3 alumnes): mediador imparcial. Estudia el cas, escolta les dues parts i proposa una solució basada en la garantia legal de 3 anys (RD-llei 7/2021).
- **Grup jutge de pau / arbitratge** (2-3 alumnes): si la mediació no arriba a acord, emet laude vinculant. Ha de citar articles concrets.

Estructura temporal:

FASE	DURACIÓ
Preparació per grups amb material legal	15 min
Reclamació del Consumidor + resposta d'Empresa	8 min
Mediació d'OMIC amb les dues parts	10 min
Laude arbitral (si no hi ha acord)	7 min
Debrief i veredictes de l'aula	5 min

Esta variant és més teatral i sol funcionar molt bé en grups cohesionats. Requerix haver llegit amb detall l'apartat “*Com reclamar pas a pas*” del manual.

Per a emportar-se a casa

La conclusió que volem que es quede a l'aula és doble:

1. **Els dark patterns no són inevitables:** són eleccions de disseny. L'empresa els posa perquè li funcionen, però també els pot llevar.
2. **Reconèixer-los canvia la relació amb les pantalles:** una vegada que veus l'asimetria, no la deixes de veure. Eixa és la vertadera competència digital de la unitat, més que qualsevol dada memoritzada.